

Wetgeving rond de rattenbestrijding met een luchtdrukgeweer.

Kern van de wetgeving

Onder de Omgevingswet is het verboden om zonder omgevingsvergunning een jachtgeweeractiviteit uit te oefenen (art 5.1 OW).

Een jachtgeweeractiviteit is het doden van dieren die in het wild leven met een geweer (definitie IPLO).

Dieren in het wild

Strikt genomen zijn dieren die in het wild leven dieren diersoorten die van nature in hun natuurlijke omgeving voorkomen, niet getemd of gedomesticeerd zijn, en zelfstandig voorzien in hun voedsel, onderdak en andere levensbehoeften. Ze leven in volledige vrijheid of in een natuurlijke habitat, en zijn niet afhankelijk van de mens voor hun overleving. Hieronder worden alle diersoorten verstaan (insecten, vogels, vissen reptielen, amfibieën, on- en gewervelde dieren).

Onder de term “geweer” zoals bedoeld in de Omgevingswet en het Besluit Algemene Leefomgeving (Bal) moet ook worden verstaan een luchtdrukgeweer (Nota van Toelichting art 11:80 Bal)

Toegestane activiteiten met geweren (art. 11.75 Bal)

1. Een geweer wordt ter uitvoering van de wet alleen gebruikt voor:

- a. de uitoefening van de jacht;
- b. het verrichten van een flora- en fauna-activiteit die betrekking heeft op het doden van dieren in overeenstemming met de daarvoor verleende omgevingsvergunning of in overeenstemming met de omgevingsverordening of ministeriële regeling waarbij op grond van dit hoofdstuk vergunningvrije gevallen zijn aangewezen;
- c. het bestrijden van exoten of verwilderde dieren, als dat in opdracht van Onze Minister voor Natuur en Stikstof of van gedeputeerde staten gebeurt, of als de betrokken diersoorten zijn aangewezen bij ministeriële regeling;
- d. het bestrijden van de zwarte rat, de bruine rat of de huismuis;
- e. het schieten van kleiduiven; of
- f. jachthondenproeven.

Hieruit volgt dat je voor het doden van een dier in het wild altijd in het bezit moet zijn van een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit (voorheen jachtakte) en dat deze dieren moeten vallen onder bovenstaande toegestane activiteiten.

Echter

Provincies hebben de mogelijkheid om in de omgevingsverordening een vrijstelling op te nemen van die vergunningplicht (artikel 11.75, lid 2 Bal). Ze moeten daarbij rekening houden met de belangen van:

- natuurbescherming
- waarborgen van de veiligheid
- het beschermen van de gezondheid
- het beschermen van het milieu

Ze kunnen deze vrijstelling alleen opnemen als het geweer voor een flora- en fauna-activiteit is waarvoor zij zelf het bevoegd gezag is.

Waarom hebben wij als pcp schutters bij sommige provincies zoveel tegenwerking als wij niet beschikken over een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit/jachtakte en is dat ook terecht?

Doel van de omgevingsvergunning jachtgeweer activiteit.

De 'omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit' is een vergunning die wordt verleend krachtens artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder f, van de Omgevingswet. Deze vergunning is direct gekoppeld aan het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL), specifiek artikel 8.74u en artikel 10.23, vijfde lid.

De definitie van 'jachtgeweeractiviteit' verwijst expliciet naar de Omgevingswet en de daaruit voortvloeiende besluiten. Het is een activiteit die onder de Omgevingswet valt, wat betekent dat het proces wordt beheerd door de lokale overheid en de politie. De term 'omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit' vervangt de oude 'jachtakte', wat een naamswijziging is die de integratie van jachtactiviteiten in de bredere milieu- en veiligheidsregulering weerspiegelt.

Bij het ontwerp van de Omgevingswet was een **cruciaal** aspect van de regelgeving voor de eis van een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit de **'gelegenheid tot jagen'**. Dit is geen optioneel criterium, maar een harde voorwaarde. Om een vergunning te krijgen, moet de aanvrager kunnen aantonen dat hij of zij daadwerkelijk de mogelijkheid heeft om te jagen. Dit betekent dat er een geldig jachtrecht moet zijn, oftewel eigendom of verhuur van een jachtveld.

In de basis is een jachtgeweeractiviteit dus verbonden met de gelegenheid tot jagen.

Was het ook de bedoeling van de wetgever om het bestrijden van ratten te vatten onder het begrip "jagen"?

Hoe zat het nu vroeger?

Tot 2018 was onder de Wet Flora en Fauna bestrijding van de bruine- en zwarte rat met luchtdrukgeweer geen enkel issue. Boeren schoten met hun luchtdrukgeweer de ratten op eigen terrein. Ook uit de factsheet 2022 van de landelijke KCT blijkt dat het rattenschieten op eigen terrein met een luchtdrukgeweer geen probleem was (zie bijlage).

Tijdens de omzetting van de Wet Flora en Fauna naar Wet Natuurbescherming bleek dat bestrijding van de bruine- en zwarte rat en de huismuis door aangepaste formuleringen (i.v.m. internationale verdragen) per abuis in aanzienlijke mate was ingeperkt. De bruine- en zwarte rat en de huismuis vallen sinds 2018 onder de term "dieren in het wild". Een luchtdrukgeweer valt sindsdien onder de term "geweer". Maar het doden van de bruine- en zwarte rat en huismuis met een geweer vielen in aanvang van de omzetting nog niet onder de toegestane activiteiten met geweer. Zodoende was de mogelijkheid om de rat met luchtdrukgeweer te bestrijden niet langer meer mogelijk.

De wetgever heeft dat ingezien en heeft dit willen herstellen door de mogelijkheid om deze diersoort te doden met een geweer in de wet op te nemen gelijktijdig gecombineerd met de mogelijkheid om onder art 3.26 lid 3 ontheffing te verlenen voor de verplichting van een jachtakte. Hiermee was het weer mogelijk om als vanouds de bruine- en zwarte rat en de huismuis te bestrijden met een luchtdrukgeweer. Voor deze wijze werd kennelijk gekozen omdat de bruine- en zwarte rat en de huismuis niet onder de bescherming van de wet vielen en de bestrijding ervan met een geweer dus niet met een zelfstandige grondslag onder de wet kan worden opgenomen (zoals dat wel het geval was met de bever- en muskusrat).

Kamerstuk 34860 nr 3 (onderdelen I,K en M (artikelen 3.25,3.26.3.30 en 5.4

Relevante tekst

Eén en ander betekent niet dat dieren van deze soorten volledig onbeschermd zijn: net als ten aanzien van exoten en verwilderde dieren gelden ten aanzien van deze dieren de zorgplicht (artikel 1.11), het verbod op het toebrengen van onnodig lijden (artikel 3.24, eerste lid) en de beperkingen ten aanzien van het gebruik van middelen (artikelen 3.24, tweede lid, 3.26 en 3.30). In laatstgenoemde bepalingen zijn de mogelijkheden voor de bestrijding van de zwarte rat, de bruine rat, de huismuis en de mol echter per abuis in aanzienlijke mate ingeperkt. Zo kan ten aanzien van de zwarte rat, de bruine rat, de huismuis en de mol geen vrijstelling of ontheffing worden verleend van artikel 3.24, tweede lid, en 3.26, eerste en tweede lid, en kan bij de bestrijding van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis niet het geweer worden gebruikt. Deze inperkingen zijn nieuw in vergelijking met de

Flora- en faunawet en gelden voorts ook niet voor diersoorten die wel zijn opgenomen in de bijlage, onderdeel A, bij de wet. **Deze onbedoelde inperkingen kunnen een effectieve en efficiënte bestrijding van deze soorten bovendien in de weg staan. Voorgesteld wordt derhalve om de desbetreffende beperkingen weg te nemen, door in de artikelen 3.25, vierde lid, en 3.26, derde lid, een zelfstandige grondslag voor ontheffing of vrijstelling op te nemen en het bestrijden van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis aan te wijzen als geval waarin het geweer mag worden gebruikt.**

Juist voor een effectieve bestrijding van de bruine- en zwarte rat en de huismuis met een geweer werd de mogelijkheid gecreëerd om af te zien van de verplichting tot het hebben van een jachtake bij gebruik van het geweer.

Dat dit uitdrukkelijk de bedoeling van de wetgever was blijkt ook uit volgende passage uit de Nota van toelichting ontwerp-Aanvullingsbesluit natuur Omgevingswet, voorhangversie blz. 490

quote

andere middelen dan jachtvogels

- De NMV (Nederlandse Melkveehouders Vakbond) geeft aan dat voor het voorkomen van stalbranden de bestrijding van plaagdieren erg belangrijk is. **Daarbij dient de veehouder op eigen terrein binnen het bouwblok en op landbouw grond zonder vergunning of melding middelen te mogen gebruiken voor het doden en vangen van mollen, zwarte ratten, bruine ratten of huismuizen door middel van klemmen, vangkooien, lijn en rodenators, aldus de NMV. Ook dient volgens de NMV het gebruik van een luchtdrukgeweer op eigen terrein voor de bestrijding van ongedierte op alle tijden mogelijk te blijven.** De kans op stalbranden zal toenemen als de aanpak van ongedierte op eigen grond teveel regels komen. Een particulier vraagt of het gebruik van luchtdrukwapens al dan niet voorzien van nachtzichtapparatuur of geluidsdempers is toegestaan bij het beheer van zwarte ratten, bruine ratten en huismuizen.

De regels van de Wet natuurbescherming worden beleidsneutraal omgezet in het Bal. Deze regels bieden ruimte voor de bestrijding van schadeveroorzakende dieren, op een wijze die recht doet aan de vereisten vanuit natuurbescherming en dierenwelzijn. Tot de beschermde diersoorten behoren niet de zwarte rat, de bruine rat, de huismuis en de mol en exoten, omdat de populaties van deze soorten niet in het geding zijn en het voor de bestrijding van door deze soorten aangerichte schade onwenselijk is als daarvoor een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit zou zijn vereist. Tegen dezelfde achtergrond geldt een uitzondering voor zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevindende bosmuizen, huisspitsmuizen of veldmuizen.

In beginsel stellen de Wet natuurbescherming en straks het Bal geen beperkingen aan de tegen deze plaagdieren te gebruiken middelen, buiten de algemene eis dat het lijden van dieren zo veel mogelijk moet worden voorkomen.

Er gelden op dit punt 2 uitzonderingen:

1) Voor bepaalde, niet-selectieve vang- en dodingsmiddelen geldt dat deze – behalve op grond van een vrijstelling of omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit – niet mogen worden gebruikt voor het vangen of doden van dieren van wél beschermde diersoorten, zoals vogels of soorten die in bijlage IV bij de habitatrichtlijn worden genoemd. Deze regel is alleen goed handhaafbaar als niet hoeft te worden afgewacht tot iemand daadwerkelijk een beschermde diersoort vangt of doodt, terwijl betrokkenen zich wel met deze middelen buiten gebouwen bevindt en moet worden aangenomen dat de middelen worden ingezet voor het vangen of doden van dieren. Tegen die achtergrond is het onder zich hebben van de middelen buiten gebouwen verboden (artikel 490 11.73, eerste lid, van het Bal). Het verbod geldt echter niet voor het bezit of gebruik van de middelen binnen gebouwen, zoals woningen of stallen.

2) Aan het gebruik van geweren zijn uit een oogpunt van openbare veiligheid, milieu en dierenwelzijn beperkingen gesteld. Daarbij is op zichzelf het gebruik van het geweer voor het bestrijden van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis toegestaan, mits geweer en munitie voldoen aan de nadere eisen gesteld in het Bal (artikelen 11.76 e.v.). Een luchtdrukgeweer voldoet niet aan de eis van artikel

11.80 e.v. van het Bal dat sprake is van een hagel- of een kogelgeweer, maar kan binnen gebouwen wel een goed middel zijn voor de bestrijding van overlast gevende dieren. Het gebruik van nachtkijkapparatuur en een geluid demper is op grond van artikel 11.80, vijfde lid, van het Bal verboden. Provincies kunnen individueel bij maatwerkvoorschrift, maar ook generiek bij maatwerkregel (artikelen 11.30, tweede lid, en 11.32, tweede lid, van het Bal) het gebruik van het luchtdrukgeweer voor het doden van dieren toestaan, onder nadere voorwaarden en beperkingen **die een verantwoord gebruik verzekeren**. Dat geldt ook voor het gebruik van nachtkijkapparatuur of een geluiddemper, en voor het buiten gebouwen onder zich hebben de onder 1) genoemde middelen. De afweging in welke gevallen en onder welke voorwaarden een uitzondering verantwoord is en of deze uitzondering individueel of generiek kan gelden, kan het beste op provinciaal niveau worden gemaakt. Ver der gelden voor het gebruik van het luchtdrukgeweer en de geluiddemper – dat een verboden wapen is, waarvan bezit een aparte ontheffing vergt – te allen tijde de regels van de Wet wapens en munitie.

unquote

Ook uit bovenstaande blijkt dat de wetgever ervanuit gaat dat voor het gebruik van een luchtdrukgeweer bij de bestrijding van ratten ontheffing zal worden verleend voor de verplichting “vergunning jachtgeweeractiviteit” en maatwerkregels gesteld zullen worden voor de overige verboden.

De omzetting van WNB naar Omgevingswet zou beleidsneutraal geschieden. Echter de mogelijkheid om af te zien van de eis “omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit” (v.h. Jachtakte) kan niet via maatwerkbesluit geschieden maar moet worden geregeld via de Omgevingsverordening. Het is daarbij nimmer de wens van de wetgever geweest om een ander beleid te voeren t.a.v. de bestrijding van de bruine- en zwarte rat. **Het was juist de bedoeling om af te zien van de eis “omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit” bij de bestrijding van de bruine- en zwarte rat door dit te regelen via een Omgevingsverordening en maatwerkvoorschriften.**

Kortom juist voor een effectieve bestrijding van de bruine- en zwarte rat en de huismuis met een luchtdrukgeweer werd de mogelijkheid gecreëerd om af te zien van de verplichting tot het hebben van een jachtakte bij gebruik van het geweer.

Veel provincies (en ook Korpschef Taken) hebben onder de Wet Natuurbescherming medewerking verleend aan ontheffingen en draagverlof aan rattenschutters met en zonder jachtakte voor het gebruik van een luchtdrukgeweer ten behoeve van rattenbestrijding.

Verantwoord gebruik

Rattenbestrijding, buiten een jachtveld, behoort tot het terrein van knaagdierbeheersing en valt onder IPM regels en moet daarom door professionele plaagdierbeheersers worden uitgevoerd, die daarvoor specifiek in de uitvoering van IPM met het gebruik van een pcp zijn opgeleid. Dit niet alleen vanwege (openbare) veiligheid, maar zeker ook in het belang van de zorgplicht en dierenwelzijn.

Het argument, dat uitsluitend het hebben van een “vergunning jachtgeweeractiviteit” (jachtakte) de veiligheid van het gebruik van een luchtdrukgeweer waarborgt herbergt schijnveiligheid en is voor een effectieve bestrijding van de bruine- en zwarte rat en de huismuis, beslist niet de bedoeling van de wetgever geweest.

Schijnveiligheid jachtakte/opleiding

In de jachtopleiding wordt geen aandacht geschonken aan en getraind op:

- de leefomgeving van de rat;
- Integrated Pest Management;
- veiligheidsaspecten specifiek voor pcps (hoge druk), eigen veiligheid (besmettingsgevaar);
- het schieten met lage druk op doelen tussen 5 en 25 meter met een killzone van max. 2 cm
- het werken met ballistische kijkers;
- het werken met nachtzichtapparatuur;

Het jachtexamen toetst (eenmalig) naast specifieke veiligheid in het gebruik van een jachtgeweer (vuurwapen) de schietvaardigheid als volgt:

25 schoten met een hagelgeweer op een kleiduij waarvan 75% raak moet zijn;

2 x 2 schoten met een opgelegd .22 kogelgeweer op een doel tussen de 50 en 100 meter waarvan minimaal 3 schoten binnen een cirkel van 15 cm moeten liggen.

Jachtgeweren zijn veelal ingesteld op een zero afstand van 50 meter tot 100 meter (de afstand waarbij het midden van de crosshair overeenkomt met de inslag).

Het gebruik van een pcg voor de bestrijding van ratten, buiten het jachtveld (in en om gebouwen en binnen en buiten de bebouwde kom, vereist volstrekt andere vaardigheden en veiligheidseisen dan die voor het gebruik voor de jacht en schadebestrijding binnen een jachtveld.

Alle leden van ERaNed hebben bij hun Vakbekwaamheidskursus een pcg schietvaardigheidstest gehaald met 12 schoten op doelen tussen 5 en 25 meter (de afstand waarbinnen de meeste ratten worden waargenomen) waarvan minimaal 10 schoten binnen een cirkel van 2 cm. Tijdens hun training werd veel aandacht besteed aan de specifieke veiligheidsvoorschriften. Ook kennis van ballistische kijkers wordt getoetst.

Zij volgen de specifieke veiligheidsvoorschriften tijdens gebruik van een pcg en werken volgens het IPM principe (habitatmanagement, wering en mechanische bestrijding)

Daarnaast worden zij twee jaarlijks getoetst op schietvaardigheid, veiligheid in het gebruik van de pcg en vakkennis (materiaal en kennis IPM). Ook rpmv (Register Plaagdierbeheersing Milieu en Veiligheid) geregistreerde pcg schutters kennen een frequente herhaling van kennis en vaardigheden. De provincies Zeeland, Drenthe, Gelderland, Flevoland en Utrecht hebben dit ook al in hun maatwerkvoorwaarden als verplicht opgenomen. Vanuit ministerie van I&W is een werkgroep gestart (waar ERaNed ook deel van uitmaakt) om een rpmv registratie landelijk verplicht te stellen bij pcg rattenbestrijding. Ook daar zal het in bezit zijn van een "jachtakte" niet als voorwaarde worden gesteld.

Het al dan niet hebben van een jachtakte zegt dus niets over verantwoord gebruik van een luchtdrukgeweer. Verantwoord gebruik kun je regelen in de maatwerkvoorwaarden.

Daarbij zou een maatwerkbesluit met o.a. de volgende voorwaarden een veilige inzet van het pcg gebruik kunnen waarborgen::

- inschrijving KvK als knaagdierbeheerser (omdat rattenbestrijding een vak apart is en niet door hobbyisten gedaan moet worden)
- RPMV opleiding voor pcg schutter (met gebruik van nachtzicht) voor veiligheid en schietvaardigheid op korte afstand;
- kaliber minimaal .177 tot maximaal .22 buiten in en om gebouwen en binnen de bebouwde kom (voor openbare veiligheid);
- minimale mondingsenergie van 20 joule (voor een zekere kill van het dier);
- beperking tot max 45 joule mondingsenergie buiten een jachtveld (voor algemene veiligheid);
- draagverlof afgegeven door KCT (voorkomen van ongewenst dragerschap);
- verzekering voor werkzaamheden als knaagdierbeheerser met gebruik van pcg (ter vervanging van de jachtverzekering die hiervoor immers geen dekking verleent).

Conclusie

Vasthouden aan de eis van het hebben van een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit voor de bestrijding met pcg van de bruine- en zwarte rat is niet wat de wetgever voor ogen had in de ontwerpfase van de wet en leidt dan ook tot rechtsongelijkheid in de behandeling van een maatwerk aanvraag.

Facts

Mag je zonder aanpassing in de omgevingsverordening met een pcg op ratten schieten zonder omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit?
NEE (in strijd met art. 5.1 OW)

Mag je zonder aanpassing in de omgevingsverordening met een pcg op ratten schieten met omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit?
NEE (in strijd met art. 11.79 Bal)

Mag je met aanpassing in de omgevingsverordening met een pcg op ratten schieten met of zonder omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit?
JA mits er een maatwerkbesluit aan ten grondslag ligt.

Mag je zonder een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit met een pcg op een vlieg schieten?
NEE (in strijd met art. 5.1 OW, art.11.75 Bal en art 11.79 Bal)

Mag je met een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit met een pcg op een vlieg schieten?
NEE (in strijd met art.11.75 Bal en art 11.79 Bal)

Is het gebruik van een bug a salt (met of zonder omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit) om vliegen te doden daarom formeel verboden?
JA